

Příčiny rozvodovosti v České republice s přihlédnutím k okresu Brno – venkov

Eva Brandejsová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva BRANDEJSOVÁ**
Osobní číslo: **H128003**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Příčiny rozvodovosti v České republice
s přihlédnutím k okresu Brno - venkov**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenského výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- zkoumání rozvodovosti v České republice s přihlédnutím ke konkrétnímu regionu
- příčiny rozvodovosti budou zjišťovány na základě soudních spisů a společenských rozborů
- komparace příčin rozvodovosti před rokem 1989 se současností

Bude se jednat o srovnávací a popisnou práci s kritickou analýzou, praktická část bude vycházet zejména z nápadu rozvodů na příslušném soudě v letech 2011, 2012, 2013 a bude doplněna o kvalitativní výzkum a rozhovor s kompetentními osobami.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

Občanský soudní řád č. 99/1963 Sb.

Hrušáková, M. Rozvody a paragrafy. Praha: Computer press, 2002.

Klabouch, J. Manželství a rodina v minulosti. Praha: Orbis, 1962.

Králičková, Z. Rodinné právo v otázkách a odpovědích. Praha: Computer press, 2000.

Klímeš, J. Partneři a rozchody. Praha: Portál, 2005.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková

Katedra práva a právní vědy

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Eva Brandejsová

Jméno, příjmení studenta

V Brně 4. 4. 2014

Brandejsová

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je zaměřena na zjištění nejčastějších příčin rozvodovosti v České republice s přihlédnutím k okresu Brno – venkov za dané období.

V současné době je ve společnosti rozvodovost velmi častým jevem. Soudní agenda je přesycena žádostmi o rozvod. Cílem práce je zjištění již zmíněných příčin rozvodovosti na základě soudních spisů v daném okrese.

Klíčová slova: rodina, sňatek, manželství, rozvod, příčiny rozvodovosti, právní aspekty, legislativa

ABSTRACT

This thesis focuses on the most common causes of divorce in the Czech Republic with regard to the district Brno – country during the period.

Currently the divorce rate have been prevalent in the society. The Court is overloaded agenda for divorce. The aim is to identify the above mentioned causes of divorce based on court documents in the district.

Keywords: family, marriage, marriage, divorce, causes of divorce, legal aspects, legislation

Děkuji PhDr. Mgr. Zdeňce Vaňkové za vedení mé bakalářské práce, za užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování bakalářské práce.

Děkuji také své rodině, která mi poskytla morální podporu a pochopení při zpracování bakalářské práce, které si nesmírně vážím.

Eva Brandejsová

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Rodina a rodinné právo v historii.....	11
1.1 Rodinné právo na území Československa	12
2 Základní pojmy	16
2.1 Sňatek	17
2.2 Občanský sňatek.....	21
2.3 Církevní sňatek.....	21
2.4 Sňatek uzavřený v cizině	21
2.5 Manželství	22
2.6 Rozvod	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
3 EMPIRICKÁ ČÁST	34
3.1 Stanovení cíle a formulace hypotéz	34
3.2 Analýza získaných dat	36
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	47
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	49
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	50
SEZNAM TABULEK	51

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce jsou příčiny rozvodovosti v České republice s přihlédnutím k okresu Brno – venkov. Toto téma jsem vybrala záměrně, neboť pracuji na Okresním soudě Brno - venkov na pozici zapisovatelky. Denně pracuji se spisy, kde žádost o rozvod je často opakujícím se návrhem. V současné době se uvádí, že každé druhé manželství je rozvedeno. Toto číslo je ohromující a proto se pokusím zjistit, co vede partnery v manželství k tak závažnému životnímu rozhodnutí.

Ke zpracování práce jsem použila jednak odbornou literaturu, časopisy, internetové zdroje a v neposlední řadě agendu soudních spisů Okresního soudu Brno – venkov. Ať již při studování jednotlivých spisů nebo svou osobní účastí při některých soudních jednání jsem narážela na různé životní příběhy, které byly vypovídány jednotlivými účastníky řízení.

Pokud se rozvádí inteligentní lidé, kteří se dokáží dohodnout, jednání probíhá velmi rychle. Pokud ale jeden z partnerů neunesení žádost o rozvod manželství druhého z partnerů, bývá toto jednání složitější. Nejhorší varianta rozvodu je ta, při které se rozhoduje o výchově nezletilých dětí a jeden z partnerů tyto děti použije jako „rukojmí“ pro psychický nátlak a vydírání druhého partnera.

V teoretické části této práce jsem se snažila přiblížit historický vývoj rodinného práva na našem území, dále pak jednotlivé pojmy, které náš právní systém užívá. Jsou to například sňatek, jeho formy, manželství, rozvod.

V praktické části se pomocí kvantitativního výzkumu pokusím o zjištění nejčastěji uváděných příčin rozvodu na základě osobní účasti na vybraných soudních jednáních a prostudování soudních spisů. Takto získané výzkumné data budou zpracovány do tabulek a grafů, na základě kterých budou potvrzeny nebo vyvráceny výzkumné hypotézy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Rodina a rodinné právo v historii

Od nepaměti platí, že člověk je tvor společenský a ke své existenci, ať již k uspokojení svých základních fyzických potřeb nebo k uspokojení potřeb emočních či sociálních, potřebuje ostatní společnost. Již od počátku se člověk shromažďoval do tlup a vyhledával společnost, blízkost druhého, toužil po lásce, porozumění a určité jistotě. Nejen toto, ale i mnohem více by mělo naplňovat svazek manželský. Během celé své historie měnilo manželství svoji formu, ale od počátku své existence mělo jeden jediný cíl, založit rodinu a vychovat děti.

Rodina je považována za základ státu. Je skupinou, ve které existují vnitřní rodinné vazby, které regulují a přenášejí tradiční vzorce chování.¹

Rodina je základní a nejvýznamnější společenskou jednotkou, jejíž společenský význam je nezastupitelný a z tohoto důvodu je pod ochranou státu a chráněna zákonem.²

Každá rodina ve společnosti je individuální, má rozdílný žebříček hodnot, rozdílné priority, rozdílný náhled na výchovu dětí.

Tato společenská jednotka plní několik základních funkcí:

- ✓ biologicko – reprodukční
- ✓ ekonomicko – zabezpečovací
- ✓ emocionální
- ✓ socializačně – výchovnou

Milan Kučera ve svém článku uvádí, že staré pojetí rodiny skončilo první světovou válkou. Staré pojetí je zde chápáno jako typ, kde vládne patriarcha – tedy otec rodiny, žena zůstává v domácnosti a stará se o výchovu dětí a chod domácnosti. Vznik samostatného Československa vedl k výrazné modernizaci podmínek vzniku a existence rodiny

---

¹ Muselíková, M., Vaňková, Z., Vodičková, M. Právo v sociální oblasti, s. 141

² Veselá, Renata a kol. Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy, s. 13

umožněné mj. i volebním právem žen, zeslabením vlivu katolické církve a častějším zaměstnáním i vdaných žen mimo rodinu. Trend plné zaměstnanosti žen byl zahájen počátkem druhé světové války a pokračoval po roce 1948. Vysoká úroveň ekonomické aktivity žen i s dětmi byla poté obecně přijímanou samozřejmostí, jen s malými změnami se však udržovala až do konce 80. let. Mzdová diskriminace žen zdůvodňovaná i tím, že šlo o doplňkový příjem v rodině. Při trvale vysoké intenzitě sňatečnosti v nízkém věku se jen pomalu zvyšovala rozvodovost, úroveň reprodukce dlouhodobě klesala s výkyvy v obou směrech v závislosti na změnách sociální situace rodin s dětmi (opatření populační politiky). Na rozdíl od západoevropských zemí rodina u nás zůstala určitým způsobem „zakonzervována“ (stabilita daňového systému, pomoci rodinám s dětmi aj.) vytvořením jednotné životní dráhy mladých lidí (časný sňatek, narození převážně dvou dětí, trvalé zaměstnání ženy). Společenský obrat po roce 1989 vedl k rozsáhlým a rychlým změnám rodinného chování s jejich kumulovaným působením v následujících letech.³

Rodina by měla být přístavem, kam se každý člen bude rád vracet, bude cítit bezpečí, lásku, porozumění, podporu a pomoc. Harmonická rodina hraje ve výchově dětí nenahraditelnou roli, v tomto prostředí jsou předávány vzorce chování, mravní hodnoty. Dítě se učí nápodobou. V dnešní uspěchané době ale není jednoduché takové prostředí vytvářet a hlavně udržovat. Vznikají situace, kdy je potřeba řešit různé problémy a záležitosti jen na partnerech, jak jsou schopni vzájemně komunikovat a vzniklé problémy řešit. V mnoha případech se pak rodinné prostředí, které by mělo být harmonické, mění na místo, kde zní neustále křik, hádky, výčitky, neochota naslouchat a v nejhorších případech i fyzické napadání. Všem těmto situacím bývají nezdědka přítomny i děti.

1.1 Rodinné právo na území Československa

Po vzniku samostatného československého státu v roce 1918 byly na území Čech, Moravy a Slezska manželské a potažmo rodinné poměry upravovány obecným rakouským občanským zákoníkem z roku 1811. Manželství se tehdy uzavíralo smlouvou, v Čechách,

---

³ [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/720037EB6D/\\$File/180310q1.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/720037EB6D/$File/180310q1.pdf) - dne 7.11.2013

na Moravě a ve Slezsku bylo nutné uzavření manželství církevní formou. Na Slovenku se oproti Čechům manželství uzavíralo výhradně civilní formou. V roce 1919 byla provedena novela manželských vztahů, nově připustila vedle církevního sňatku i sňatek občanský a zejména umožnila rozlučitelnost manželství. Působnost manželské novely zasáhla i Slovensko, zde šlo pouze o formu uzavření manželství, ale pro případy rozvodu a rozluky zůstal v platnosti uherský manželský zákon.⁴

Vztahy mezi manžely i mezi rodiči a dětmi byly založeny na principu nadřazeného postavení muže v manželství i rodině. Jednalo se o patriarchální typ rodiny. Obecný zákoník občanský zásadně rozlišoval mezi dětmi, které se narodily v manželském svazku a dětmi, které se narodily mimo manželství. V této době byla rozvodovost poměrně vysoká a v období po druhé světové válce se zvýšila jen mírně.

Od 1.1.1950 nabyt účinnosti zákon o právu rodinném (zákon č. 265/1949 Sb.), který připravovala česko-polská komise.⁵

Tento zákon a celková koncepce rodinné politiky ovlivnila charakter současné rodiny.⁶

Zásady, které ovlivnily rodinnou politiku:

- ✓ **osvobození ženy** – její plné zrovnoprávnění
- ✓ **osvobození manželství** – zdůraznění práva na rozvod manželství
- ✓ **osvobození domácnosti** – zbavit ženu co nejvíce starostí o chod domácnosti. Dá se říci, že toto osvobození se v plném rozsahu nedaří ani v naší současné rodinné politice
- ✓ **plánování rodičovství** – právo ženy svobodně se rozhodnout o tom, kdy bude mít dítě a o jejich počtu

---

⁴ Hrušáková, M. a kolektiv. Zákon o rodině komentář.

⁵ Hrušáková, M. a kolektiv. Zákon o rodině. Komentář, s. XIX

⁶ Muselíková, M., Vaňková, Z., Vodičková, M. Právo v sociální oblasti, s. 143

Manželství vznikalo na základě souhlasného prohlášení snoubenců o vstupu do manželství před příslušným národním výborem, upustilo se tedy od koncepce manželství jako smluvního vztahu. Také u zániku manželství došlo k značnému zjednodušení. Do roku 1949 zanikala manželství buď rozvodem (bez možnosti uzavřít další sňatek) nebo rozlukou, která však další sňatek umožňovala. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném zavedl rozvod jako jedinou formu právního zániku manželství za života manželů.

Soud mohl ukončit manželství rozvodem, pokud z důležitých důvodů nastal mezi manžely hluboký a trvalý rozvrat. Soud však zjišťoval vinu na rozvodu manželství a nemohl rozvést manželství proti vůli výlučně nevinného manžela. V případě, že by o to oba manželé shodně požádali, od výroku o vině mohl soud upustit. Zákon o právu rodinném také zrušil moc otcovskou a namísto toho měli oba rodiče nad svými dětmi moc rodičovskou.

Tento zákon byl dvakrát novelizován. Při první novelizaci došlo ke změně předpisů. Ukázalo se totiž, že pokud nebylo možno rozvést manželství proti vůli nevinného manžela, v praxi to znamenalo, že manželství bylo pouze formální a neplnilo společenský účel. Toto ustanovení umožnilo rozvést i takto „mrtvá“ manželství. Druhá novelizace souvisela s osvojením dítěte. V roce 1964 vešel v platnost zákon o rodině, který s pozdějšími právními úpravami a novelizacemi platil do 31.12.2013, od 1.1.2014 vešel v platnost zákon č. 89/2012 – Nový občanský zákoník. Brzo po listopadové revoluci 1989 začala široká veřejnost volat po okamžité novelizaci zákona o rodině.⁷

Již v období První republiky byla úroveň rozvodovosti v českých zemích považována za relativně vysokou. Po druhé světové válce stoupala křivka rozvodovosti jen mírně, její rychlejší nárůst se projevil až v polovině šedesátých let (po přijetí nového zákona o rodině v roce 1964, kterým byl při rozvodu zrušen princip viny, nepřipouštěl se však takzvaný smluvený rozvod. Novelou z roku 1965 byl pak umožněn rozvod i bez souhlasu nevinného manžela, pokud spolu manželé delší dobu nežili - v praxi byla hranice

---

⁷ Hrušáková, M. a kolektiv. Zákon o rodině. Komenář, s. XXI

přibližně tři roky). Z počáteční úrovně okolo deseti tisíc rozvodů ročně (*začátkem 50. let*) došlo k prvnímu vzestupu v roce 1955, ke druhému v roce 1965 a poté se roční počty rozvodů celkem pravidelně zvyšovaly. V roce 1969 poprvé překročil absolutní počet rozvodů 20 tisíc a v roce 1984 poprvé převýšil hranici 30 tisíc. Od počátku šedesátých do počátku devadesátých let se ukazatele rozvodovosti zvýšily téměř na trojnásobek.⁸

Po roce 1989 se dlouhodobý růst počtu rozvodů zastavil na vysoké úrovni okolo 30 tisíc a tento počet se ustálil prakticky po celá devadesátá léta. Dosud nejvíce rozvodů bylo zaznamenáno v roce 1996 a to **33 113** rozvodů.

V roce 1999 byl přerušen dlouhodobý trend mírného růstu rozvodovosti a počet rozvodů výrazně klesl, a to na úroveň z roku 1971.

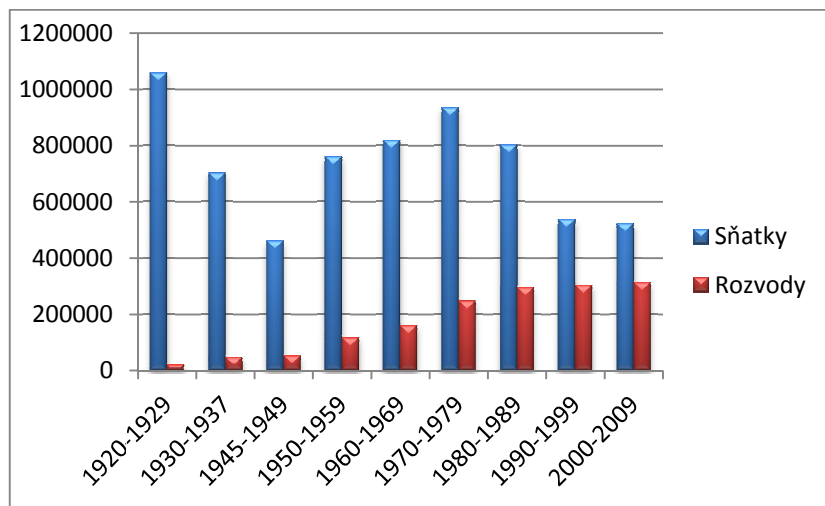
V posledních desetiletí je naší společností manželství vnímáno jako stále méně oblíbenou institucí, a proto počet uzavřených sňatků stále klesá. I přesto statistiky uvádí, že na dva uzavřené sňatky se jedno manželství rozvádí. I když se manželství považuje za ukončené v okamžiku, kdy rozsudek vydaný příslušným soudem nabyde právní moci, psychické vyrovnání s touto skutečností nebývá jednoduché jak pro samotné účastníky řízení, ale také představuje obrovskou zátěž pro děti i nejbližší okolí.

Podle Z. Matějčka rozvodem rodičů nejvíce trpí děti v době kolem puberty. U chlapců bývá častou reakcí smutek, neurotické projevy nebo jiné poruchy chování. Dívky se naopak proti rozvodu rodičů snaží bojovat v rámci svých omezených možností. Dítě by mělo být ujištěno, že rozvodem neztrácí lásku ani jednoho z rodičů. Není to vina dítěte. Jde o citlivé sdělení faktu, že se to „prostě stává“.⁹

---

⁸ http://www.demografie.info/?cz_rozvodhistorie=, dne 30.10.2013

⁹ Novák, T., Průchová, B. Předrozvodové a rozvodové poradenství, s. 56-57

Graf č. 1 Sňatky a rozvody v letech 1920-2009

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

2 Základní pojmy

K pochopení dané problematiky bychom si nejdříve měli objasnit několik základních pojmů jak byly nebo jsou interpretovány našimi právními předpisy, například Listina základních práv a svobod, Zákon o rodině, Občanský soudní řád nebo Občanský zákoník, který nabyl účinnosti dne 1.1.2014. Tyto právní normy nejen rodinu a její členy chrání, ale ukládá jim i povinnosti. Máloučtý mladý člověk vstupující do manželství si je vědom všech práv a povinností, které pro něho uzavřením manželství vyplývají. Ať se jedná o uzavření sňatku samého, výchovy dětí nebo rozvodu.

2.1 Sňatek

„Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství (dále jen „snoubenci“), že spolu vstupují do manželství.“¹⁰

Zákon č. 94/1963 Sb. o rodině v § 2 uváděl, že *„Muž a žena, kteří chtějí spolu uzavřít manželství (dále jen „snoubenci“), mají předem poznat navzájem své charakterové vlastnosti a svůj zdravotní stav, aby mohli založit manželství, které splní svůj účel“.*¹¹

Má bakalářská práce je zaměřena na zjištění příčin rozvodovosti v okrese Brno – venkov a dle mého šetření je konkrétně tento paragraf mnohdy opomíjen, neboť účastníci rozvodového řízení jako příčinu rozvodu velmi často uvádějí rozdíl povah a zájmů. Vstupují tedy mladí lidé do manželství lehkomyšlně bez uvědomění si možných důsledků svého jednání?

Z demografického hlediska je sňatek považován za událost, která má opakovatelný charakter, tato ovšem nemusí nastat u každého jedince - na rozdíl od narození a úmrtí.

V současné době si snoubenci mohou vybrat, zda-li bude sňatek uzavřen občanskou nebo církevní formou, oba tyto způsoby náš právní řád umožňuje. Aby byl sňatek platný, musí snoubenci splňovat několik zákonem stanovených podmínek. V našem státě je stanovena hranice zletilosti, tedy dovršení 18 let. Manželství nemůže uzavřít nezletilý, výjimečně, pokud je to v souladu se společenským účelem manželství (např. těhotenství partnerky), může soud z důležitých důvodů povolit uzavření manželství nezletilému staršímu však než 16 let. Návrh na uzavření manželství podává sám nezletilý, kterému není nutno ustanovit opatrovníka. Při splnění podmínky zletilosti a určení místa uzavření sňatku, osoba, která je pověřena jednat za orgán veřejné moci či církve položí snoubencům otázku, zda spolu chtějí vstoupit do manželství. Kladnou odpovědí snoubenců vznikne manželství. Dříve než snoubenci učiní svůj projev vůle prohlásí, že jim nejsou známy překážky, které by jim bránily uzavřít manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav a že zvážili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotné zajištění po uzavření manželství. Sňatek nemůže uzavřít již sezdaný jedinec. Náš právní řád také

---

¹⁰ Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.

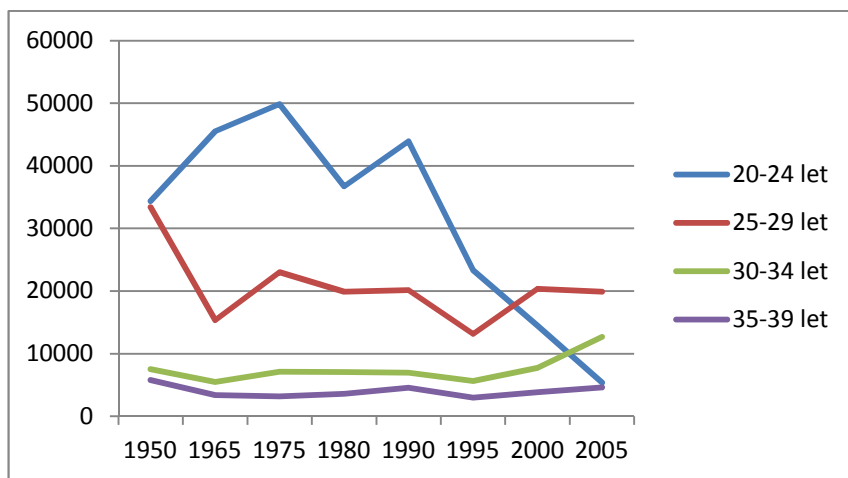
¹¹ Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

nedovoluje uzavření manželství osobám, které jsou v určitém stupni pokrevnosti, to znamená mezi předky, potomky, sourozenci a totéž platí i pro osoby, kterým příbuzenský stav vznikl osvojením. Taktéž manželství nelze uzavřít mezi poručníkem a poručencem, a dále pěstounem. Avšak bratranec se sestřenicí se již vzít mohou. Manželství dále nemohou uzavřít osoby stejného pohlaví, v roce 2006 byl schválen zákon o registrovaném partnerství (zákon č. 115/2006 Sb.), tento svazek však není rovnocenný s řádně uzavřeným manželstvím.

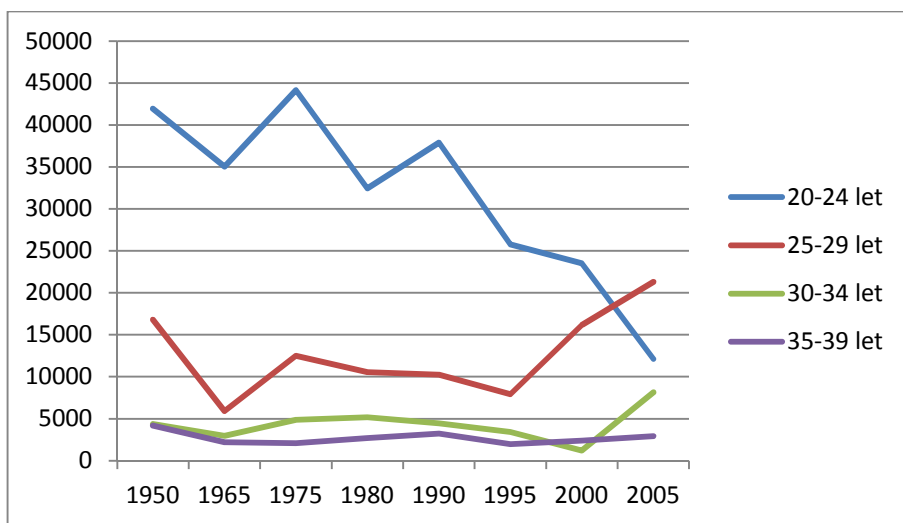
Všechny právoplatně uzavřené sňatky – ať již civilní či církevní - jsou evidovány Českým statistickým úřadem. V letech 1991 až 2012 bylo v okrese Brno – venkov uzavřeno celkem 20.902 sňatků.¹²

Graf č. 2 Sňatky podle věku ženicha

Zdroj: Český statistický úřad – vlastní zpracování

¹² Český statistický úřad - http://www.czso.cz/cz/obce_d/srp.htm - dne 21.2.2014

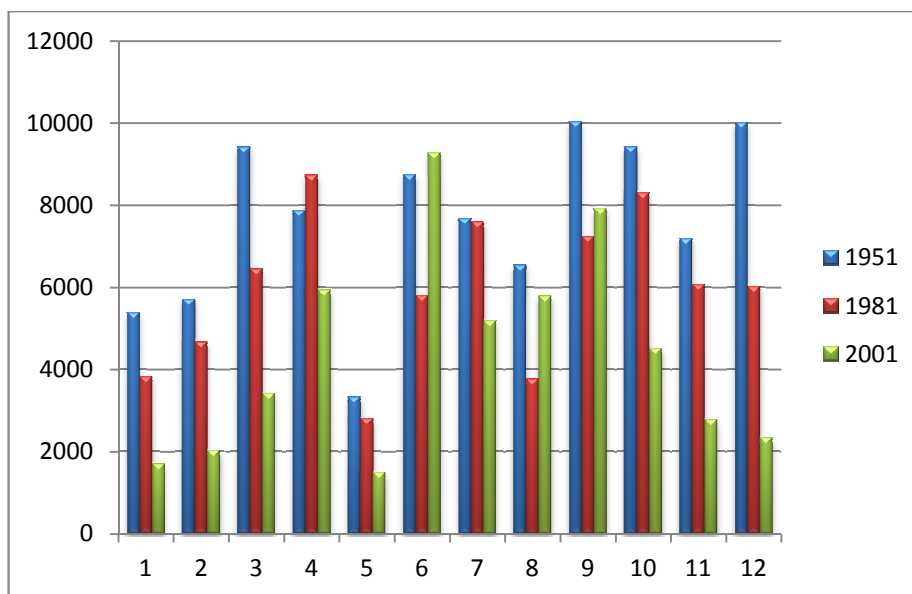
Graf č. 3 Sňatky podle věku nevěsty

Zdroj: Český statistický úřad - vlastní zpracování

Z výše uvedených grafů vyplývá, že mladí lidé vstup do manželství oddalují. Je to způsobeno vývojem společnosti. V letech před rokem 1989 bylo naprosto přirozené vstoupit do manželství ve dvaceti letech a mít rodinu. Velmi často docházelo ke sňatku právě z důvodu těhotenství partnerky. Po roce 1989 se situace značně změnila, lidem se otvíraly možnosti, které dříve nebyly možné. Ať již cestování, studium či práce v zahraničí, dostupnost informací a také nové možnosti antikoncepce. Mladí lidé těchto možností začali využívat a uzavírání sňatku začali pochopitelně oddalovat do vyššího věku.

Ve sňatečnosti je možné také vyzorovat určité sezónní trendy. V České republice je nižší sňatečnost v květnu, což má zřejmě souvislost s tradičním rčením "svatba v máji, manželství do roka na máry". V grafu jsou vyznačeny počty sňatků v jednotlivých měsících za roky 1951, 1981 a 2001.

Graf č. 4 Počty sňatků v jednotlivých měsících

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

Uzavření manželství bylo vždy chápáno jako životní předěl mezi bezstarostností mládí a povinnostmi dospělosti. Snubní prsten se stal synonymem svatby a manželství. Do církevního svatebního obřadu byl jako povinná součást zahrnut Tridentským koncilem. Tento koncil zakotvil i účast svědků.¹³

2.2 Občanský sňatek

Před rokem 1989 byly sňatky uzavírány pouze před Místním národním výborem pověřeným vést matriku. Změna pro snoubence nastala po roce 1989, kdy místo pro uzavření manželství zůstalo na Místním národním výboru (později obecním nebo městským úřadě), ale snoubenci měli současně možnost konání druhého obřadu a to církevního. Docházelo tedy k tomu, že se snoubenci účastnili dvou obřadů. Podle

¹³ Hrušáková, M. a kolektiv. Zákon o rodině. Komenář

dnešních platných zákonů si mohou snoubenci vybrat pouze jeden ze dvou možných způsobů uzavření manželství.

Uzavření sňatku probíhá veřejně a slavnostním způsobem za přítomnosti dvou svědků před oddávajícím, který je příslušný k provedení svatebního obřadu.¹⁴

Tato forma uzavření sňatku je v České republice nejčastější.

2.3 Církevní sňatek

Podle zákona č. 3/2002 Sb. o církvích a náboženských společnostech je v současné době v našem státě registrováno celkem 21 církví a náboženských společenství. Pokud snoubenci zvolí tuto formu uzavření sňatku, svůj souhlasný projev vůle složí nejčastěji před Římskokatolickou církví, dále pak Českobratrskou církví evangelickou a Církví československou husitskou. Tuto formu sňatku je možné uzavřít až poté, co snoubenci předloží osvědčení matričního úřadu, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství. Právní náležitosti uzavření sňatku jsou shodné s civilní formou.

Pokud byl již uzavřen civilní sňatek a manželé se rozhodnou uzavřít i církevní sňatek, zpečetit tak svátost manželskou i před Bohem, další náboženské obřady již nemají právní následky.¹⁵

Místo uzavření manželství a případnou místní příslušnost řeší vnitřní předpisy církve.¹⁶

2.4 Sňatek uzavřený v cizině

Pokud se občan České republiky rozhodne uzavřít manželství v cizině, forma uzavření sňatku se řídí právem místa, kde se manželství uzavírá. Pokud by ale český občan nechtěl uzavřít manželství dle místního práva, zákon umožňuje uzavřít sňatek také před

---

¹⁴ Hrušáková, M., Králíčková, Z. České rodinné právo, s. 56

¹⁵ Hrušáková, M., Králíčková, Z. České rodinné právo, s. 65

¹⁶ Hrušáková, M. a kolektiv. Zákon o rodině. Komenář

zastupitelským úřadem České republiky. Jednalo by se o tzv. konzulární sňatek. Souhlasné prohlášení snoubenců může přijmout kapitán lodi plující pod vlajkou České republiky, dále kapitán letadla, které je registrováno v České republice a také velitel vojenské jednotky České republiky v zahraničí pouze v případě, že by se jednalo o přímé ohrožení života jednoho ze snoubenců.¹⁷

2.5 Manželství

Podle § č. 655 OZ je „*Manželství trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc*“.¹⁸

Práva a povinnosti manželů jsou obsaženy kromě Listiny základních práv a svobod i v Zákoně o rodině a Občanském zákoníku. Tyto práva a povinnosti jsou uvedeny obecně, je více spoléháno na morální a společenské normy, které jsou předávány již od dětství. Proto je tak důležité harmonické prostředí rodiny.

Každý dospělý člověk, který se rozhodne vstoupit do manželství, by si měl nejdříve ujasnit, co vlastně od manželství očekává a na druhou stranu vědět, co je ochoten dávat a obětovat. Každé manželství by mělo být založeno mimo jiné na vzájemné úctě, důvěře a schopnosti učinit i kompromis.

Paragraf 687 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb. OZ uvádí, že „*manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti*“.¹⁹

Proč tedy mladí lidé vstupují do manželství a po určité době se rozvádí? Co je k tak radikálnímu řešení dovede. Vstup do manželství je projevem lásky, je to svobodná vůle trávit život společně, mít děti, vychovávat je v harmonickém prostředí. Bohužel toto bývá

---

¹⁷ Hrušáková, M., Králíčková, Z. České rodinné právo, s. 69-70

¹⁸ Zákon č. 89/2012 Sb. – Občanský zákoník

¹⁹ Zákon č. 89/2012 Sb. – Občanský zákoník

bolestným místem dnešní uspěchané doby. Lidé se snaží zabezpečit rodinu po materiální stránce, ale bývá tím opomenuta stránka citová, mravní i výchovná. Rodiče při své zaměstnanosti již nemají tolik volného času, který by mohli věnovat rodině. Z toho postupem času pramení vzájemné odcizení, neochota řešit společně problémy.

V článku *Manželství v transformaci* Jiří Černý uvádí, že Češi považují tradiční manželství za méně důležité, označují manželství v mnohem vyšší míře za přítěž, která omezuje jejich osobní svobodu a znamená konec romantiky ve vztahu.²⁰

Rodinné právo se velmi úzce prolíná s normami mravními. Jde tedy především o to, aby si oba partneři uvědomili, že to co po nich zákon vyžaduje, není nic jiného, než plnění podmínek, které jsou nezbytné pro zachování svazku. O osudu manželství rozhoduje úroveň rozpoznávacích a volných vlastností obou partnerů. To, že se manželství rozpadlo nebo že neplní svoji funkci, je především vina obou manželských partnerů, kteří ať již pro vady výchovy nebo pro nedostatek vlastní zodpovědnosti nezvládli své role v manželství. Manželé by měli více respektovat své osobnosti, zejména schopnosti a možnosti podílet se na vyrovnaném soužití.²¹

2.6 Rozvod

Rozpad manželství je lidskou tragédií. Působí lidem zranění a bolest, může být utrpením pro manžela a manželku, jejich děti, stejně tak pro rodinu a přátele. Domov a vztahy, od nichž lidé očekávají vzájemnou podporu a kde touží po atmosféře důvěry a bezpečí, kterou tak potřebují pro další lidský růst, se nakonec stávají naprostým opakem – nedůvěrou, ztrátou bezpečí a nakonec nenávistí.²²

Zánik manželství je podle našeho právního řádu možný třemi způsoby. Nejpřirozenější možností zániku manželství je smrt jednoho z manželů. Druhý způsob

---

²⁰ <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=116&lst=111> – dne 10.11.2013

²¹ Hrušáková, M. a kolektiv. *Zákon o rodině*. Komenář

²² Kelly, Kevin T. *Rozvod a druhý sňatek: tváří v tvář výzvě*, s. 47

zániku je prohlášení jednoho z manželů za mrtvého a třetí možností je rozvod. Uskutečňuje se na základě žádosti podanou na příslušný soud a ten v dané věci vydá rozhodnutí.²³

Zákon o rodině stanovoval tři způsoby, jak za života obou manželů bylo možno manželství rozvést

- ✓ rozvod sporný (§ 24 ZoR)
- ✓ rozvod nesporný (§ 24a ZoR)
- ✓ rozvod s tvrdostní klauzolí (§24b ZoR)

Rozvod sporný (§ 24 ZoR) – soud může manželství na návrh jednoho z manželů rozvést, pokud je manželství hluboce a trvale rozvráceno, neplní svoji funkci a nelze očekávat obnovení manželského soužití. Soud při svém rozhodování bere v úvahu příčiny rozvratu manželství. Souhlas druhého manžela s rozvodem není nutný, soud může manželství rozvést i proti jeho vůli, dospěje-li k závěru, že se skutečně jedná o hluboký a trvalý rozvrat a nelze očekávat obnovení manželského soužití.²⁴

Rozvod nesporný (§ 24a ZoR) – jedná se o rozvod bez prokazování příčin rozvratu manželství, rozvrat je založen na vzájemné dohodě obou manželů. Předpoklady nesporného rozvodu jsou:²⁵

- manželství trvalo alespoň jeden rok
- manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí
- druhý manžel se k návrhu připojí
- doloží písemnou smlouvu o vypořádání společného jmění manželů
- pokud manželé mají nezletilé děti , tak i pravomocné rozhodnutí upravující poměr k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu

---

²³ Muselíková, M., Vaňková, Z., Vodičková, M. Právo v sociální oblasti, s. 143

²⁴ Muselíková, M., Vaňková, Z., Vodičková, M. Právo v sociální oblasti, s. 153

²⁵ Muselíková, M., Vaňková, Z., Vodičková, M. Právo v sociální oblasti, s. 153

Rozvod s tvrdostí klausulí (§ 24b ZoR) – podmínky pro uplatnění tvrdostí klauzule jsou:²⁶

- mezi manžely existuje kvalifikovaný rozvrat manželství
- jeden z manželů se rozvodu brání
- jedná se o manžela, kterému by rozvod způsobil zvlášť závažnou újmu
- bránící se manžel nebyl příčinou rozvratu vztahů

Zákon č. 89/2012 Sb. – Nový občanský zákoník, který je účinný od 1.1.2014 se při rozvodu manželství řídí § 755, § 756 a § 575.

Do roku 1949 zanikala manželství buď rozvodem (bez možnosti uzavřít další sňatek) nebo rozlukou, která další sňatek umožňovala. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném zavedl rozvod jako jedinou formu právního zániku manželství za života manželů.

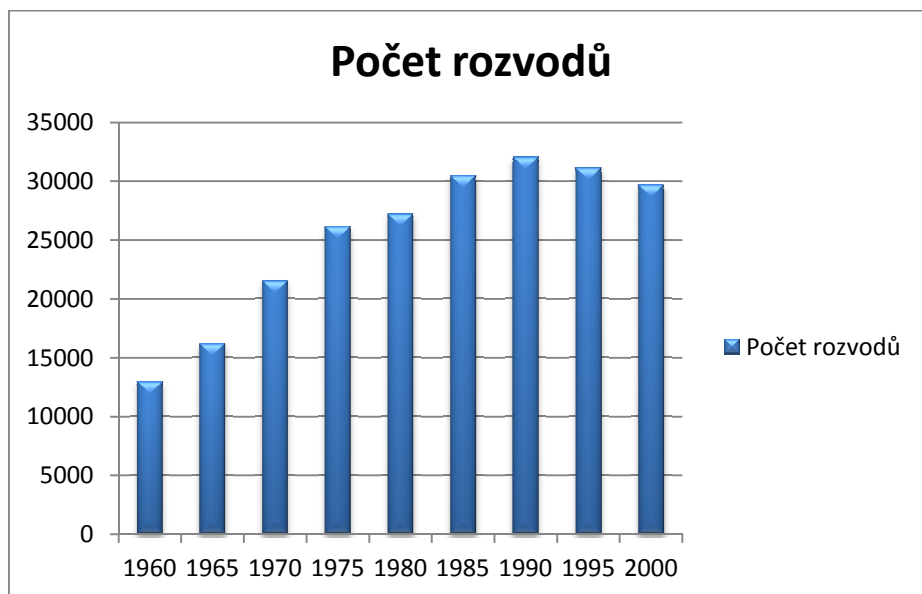
Již v období První republiky byla úroveň rozvodovosti v českých zemích považována za relativně vysokou. Po druhé světové válce stoupala křivka rozvodovosti jen mírně, její rychlejší nárůst se projevil až v polovině šedesátých let (po přijetí nového zákona o rodině v roce 1963, kterým byl při rozvodu zrušen princip viny, nepřipouštěl se však tzv. smluvený rozvod. Novelou z roku 1965 byl pak umožněn rozvod i bez souhlasu nevinného manžela, pokud spolu manželé delší dobu nežili - v praxi byla hranice tři roky). Z počáteční úrovně okolo deseti tisíc rozvodů ročně (*začátkem 50. let*) došlo k prvnímu vzestupu v roce 1955, ke druhému v roce 1965 a poté se roční počty rozvodů celkem pravidelně zvyšovaly. V roce 1969 poprvé překročil absolutní počet rozvodů dvacet tisíc a v roce 1984 poprvé převýšil hranici třiceti tisíc. Od počátku šedesátých do počátku devadesátých let se ukazatele rozvodovosti zvýšily téměř na trojnásobek.

---

²⁶ Muselíková, M., Vaňková, Z., Vodičková, M. Právo v sociální oblasti, s. 153

Graf č. 5 Počet rozvodů uváděných za jednotlivé roky

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

Po roce 1989 se dlouhodobý růst počtu rozvodů zastavil na vysoké úrovni okolo 30 tisíc rozvodů a tento počet se ustálil prakticky po celá devadesátá léta. Dosud nejvíce rozvodů bylo zaznamenáno v roce 1996 a to 33 113 rozvodů.²⁷

Snížení dlouhodobého trendu mírného růstu rozvodovosti způsobila legislativní změna, protože novela zákona o rodině (*č. 91/1998 Sb.*) s účinností od 1. srpna 1998 nově upravila podmínky, za kterých může být rozvod uskutečněn.

---

²⁷ http://www.demografie.info/?cz_rozvodhistorie=&PHPSESSID=80a8bad86e11f0180b675031dad3b7f5-25.10.2013

Novela přinesla tyto podstatné změny:

- ✓ Ztížila rozvody manželství s malými dětmi (*soud musí upravit práva a povinnosti rodičů k dítěti pro dobu po rozvodu ještě před rozvodem manželství. Manželství nemůže být rozvedeno, pokud by to bylo v rozporu se zájmy dítěte.*) V praxi výši rozvodovosti nejvíce ovlivnilo právě toto ustanovení.

- ✓ Zavedla takzvaný nesporný rozvod se zjednodušeným projednáváním (*soud v tomto případě nezjišťuje příčiny rozvratu a rozvede manželství, pokud jsou splněny určité podmínky: manželství trvalo alespoň jeden rok, manželé spolu minimálně šest měsíců nežijí, k návrhu se druhý manžel připojí a manželé mají vyřešeny vzájemné majetkové právní vztahy a poměr k nezletilým dětem.*)

I přesto, že tyto změny ztížily rozvod s nezletilými dětmi, nevedly ke snižující se tendenci v počtu rozvodů.

Nejjednodušší a současně nejrychlejší rozvod v soudní praxi je taký, pokud účastníci řízení jsou bezdětní, oba s rozvodem souhlasí a předloží smlouvu o vypořádání společného jmění manželů. V takovém případě soud nezjišťuje příčiny a manželství rozvede.

V současné době končí rozvodem zhruba polovina manželství. Průměrná délka, po kterou spolu rozvádějící se partneři žili v manželství, se pohybuje okolo 12 let (12,3 u manželství rozvedených v letech 2007 a 2008), nejvyšší intenzity dosahuje rozvodovost mezi třetím a šestým rokem trvání manželství. Vysoká úroveň rozvodovosti je spojena s postupným nárůstem počtu dětí, které prožijí rozvod svých rodičů. Z celkového počtu

rozvodů v roce 1998 tvořily rozvody manželů s dětmi téměř 67 % a od jednoho z rodičů tak bylo odloučeno více než 32 tisíc dětí.²⁸

Manželství nemůže být rozvedeno, pokud není pravomocné rozhodnutí soudu o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu. Pokud jsou rozvádějící se partneři schopni dohody, předloží tuto soudu a pokud není v rozporu se zájmem a blahem dítěte, soud dohodu schválí. V opačném případě soud v řízení určí:²⁹

- ✓ komu bude dítě svěřeno do výchovy – zda otci, matce nebo nařídí střídavou péči, kdy dítě určitou stanovenou dobu pobývá u každého z rodičů
- ✓ stanoví vyživovací povinnost
- ✓ je-li dítě svěřeno do výchovy jednoho z rodičů, stanoví i rozsah styku s druhým rodičem

Bývá ovšem časté, že jeden z manželů své děti využívá jako rukojmí k psychickému nátlaku na druhého partnera. Děti bývají naváděny k nenávisti druhého, bývají jim kupovány drahé dárky, aby se jim některý z rodičů více zalíbil. Pokud je dítě již kognitivně vyspělé, brzo toto jednání pochopí a začne jej zneužívat. Rodiče by si ale měli uvědomit, že dítě není hračka. Přesto, že si manželé přestanou rozumět a chtějí opustit svoji roli manžela či manželky, měli by si uvědomit, že roli rodiče tímto neopouští. Právě naopak by se měli pokusit tuto roli zastávat lépe. Dítě je v této situaci potřebuje nejvíce. Bohužel opak bývá pravdou.

Svěření dítěte do střídavé péče rodičům může soud rozhodnout za podmínek stanovených v zákoně o rodině a to pokud oba rodiče jsou výchovně způsobilí, mají zájem o výchovu nezletilého dítěte, je v zájmu dítěte a dítě s tímto způsobem výchovy souhlasí a pokud střídavý režim bude zajišťovat potřeby nezletilého.³⁰

---

²⁸ http://www.demografie.info/?cz_rozvodhistorie=&PHPSESSID=80a8bad86e11f0180b675031dad3b7f5-ze dne 25.10.2013

²⁹ Muselíková, M., Vaňková, Z., Vodičková, M. Právo v sociální oblasti, s. 143

³⁰ Novák, T., Průchová, B. Předrozvodové a rozvodové poradenství, s. 42

Děti velmi špatně nesou odchod jednoho z rodičů. Nechtějí si tuto skutečnost připustit, a proto začnou s danou situací bojovat. Nejhůře se s rozvodem rodičů vyrovnávají děti v pubertálním věku. Dítě již chápe, co je rozvod a dobře si uvědomuje samo sebe v dané situaci. Pubertální náladovost a labilita, která se objevuje, vzrůstá rozvodovou zátěží ještě víc. Pokud v rodičích nemá oporu a naopak se vnímá jako nástroj k vydírání, hrozí u dítěte pocit úzkosti, deprese, nejistota, zklamání, strach z budoucnosti, dítě má blíže k užívání drog ve snaze „utéct“ z nesnadné situace. Ale i u dětí mladších, například předškolního věku můžeme pozorovat potíže s usínáním, noční děsy, strach odloučit se od osoby, která o něj pečuje.³¹

Rozpad manželství je formou umírání. Mnozí lidé zažívají hlubokou bolest, pocit viny a selhání. Ztráta půdy pod nohama v osobním životě staví člověka do velkého osobního napětí. Je velmi hluboce zasažen emocionálně. Mnoho lidí, kteří zažili selhání a rozpad manželství, přirovnává rozvod k úmrtí někoho blízkého.³²

S odstupem času po rozvodovém klání si minimálně polovina partnerů povzdechne, že kdyby tenkrát věděli to co dnes, tak by krizi zvládli a rozvádět se nemuseli.³³

Je pravda, že mnoho párů řeší krizi příliš radikálně. Nedokáží se například dohodnout na běžných záležitostech, jako je chod domácnosti, výchova dětí, trávení společně volného času. Mnoho dospělých se nechce vzdát svých zájmů, koníčků. Pokud však dobrovolně vstoupí do svazku manželského, lze od něj očekávat určité kompromisy a oběti. Záleží však na dané situaci. Vždy je to dohoda mezi partnery. Pokud ovšem jeden z partnerů tohoto schopen není, dochází velmi často k hádkám, výbuchům vzteku až fyzickému napadení. V takovém případě, a pokud jsou v rodině přítomni děti, je nejlepší požádat o odbornou pomoc.

---

³¹ Novák, T., Průchová, B. Předrozvodové a rozvodové poradenství, s. 53-55

³² Kelly, Kevin T. Rozvod a druhý sňatek: tváří v tvář výzvě, s. 48

³³ Novák, T., Průchová, B. Předrozvodové a rozvodové poradenství, s. 9

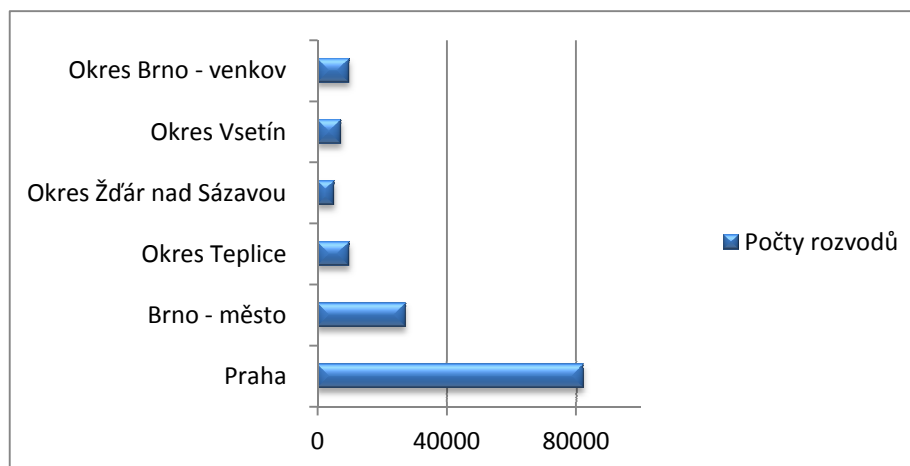
Faktory, které ovlivňují příčiny rozvodovosti, jsou různé. Jestliže se pokusíme problém zkoumat více podrobněji zjistíme, že jednání jedinců končící rozvodem, ovlivňuje nejen kraj, ve kterém bydlí - velkoměsto nebo vesnice, ale také věk, kdy člověk vstoupí do svazku manželského, jeho pořadí, nejvyšší dosažené vzdělání, socioprofesionální postavení nebo státní občanství manželů.

Tabulka č.1 Počty rozvodů ve vybraných okresech za období 1991 - 2012

	Počty rozvodů
Praha	82197
Brno - město	27255
Okres Teplice	9856
Okres Žďár nad Sázavou	5197
Okres Vsetín	7292
Okres Brno - venkov	9854

Zdroj: Česká statistický úřad – vlastní zpracování

Graf č. 6 Počty rozvodů v letech 1991-2012 ve vybraných okresech

Zdroj: Český statistický úřad – vlastní zpracování

Z výše uvedené tabulky a grafu vyplývá, že vyšší rozvodovost vykazují větší města než okresy, ve kterých převládají menší obce. Podporuje tento trend větší anonymita lidí, větší možnosti v navazování známostí?

Český statistický úřad shromažďuje a zpracovává data, na základě kterých vyhodnocuje příčiny rozvodovosti. Je zajímavé do těchto statistik nahlédnout a sledovat, jak se příčiny mění současně s naší společností. Zatímco v roce 1985 byly nejčastěji uváděny příčiny rozdíl povah a zájmů, nevěra a alkoholismus, v roce 2009 rozdíl povah a zájmů zůstává v popředí, ale uvádění této příčiny se téměř ztrojnásobil. Nevěra a alkoholismus ustupují do pozadí.

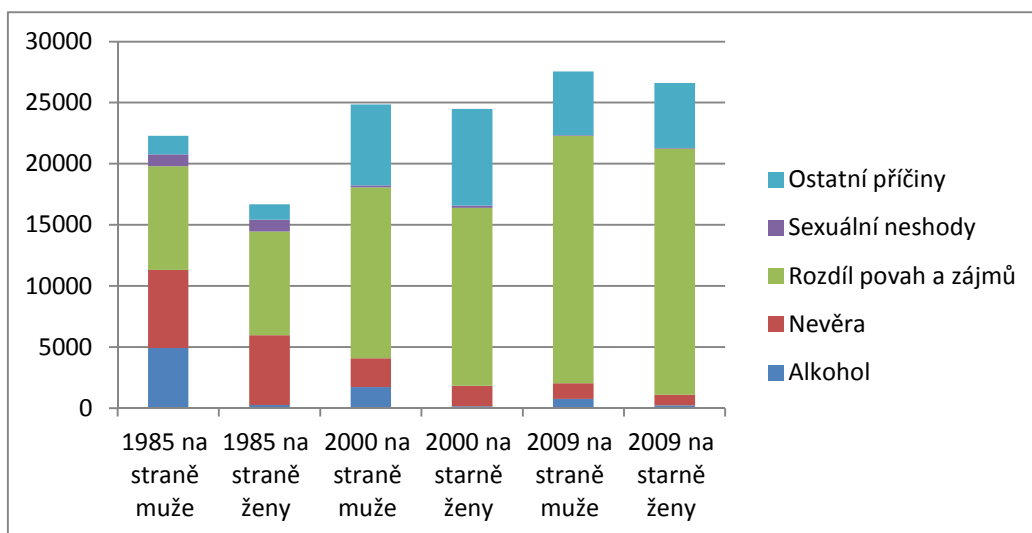
Když se podíváme na tabulku č.2 a jí odpovídající graf, je na první pohled zřejmé, že uváděné příčiny alkohol a nevěra jak na straně ženy, tak i muže ustupuje do pozadí a naopak rozdíl povah a zájmů v posledních letech výrazně převyšuje ostatní příčiny. A opět se musím vrátit k ustanovení § 2 ZoR, který jasně stanovil, že před uzavřením sňatku mají snoubenci poznat navzájem své charakterové vlastnosti.

Tabulka č.2 Příčiny rozvodu za uvedené období

Příčiny rozvodu	1985		2000		2009	
	Na straně muže	Na straně ženy	Na straně muže	Na straně ženy	Na straně muže	Na straně ženy
Alkoholismus	4.932	270	1.719	144	757	231
Nevěra	6.384	5.706	2.371	1.676	1.270	870
Rozdíl povah a zájmů	8.471	8.471	13.967	14.573	20.260	20.129
Sexuální neshody	986	981	168	181	57	56
Ostatní příčiny	1.519	1.262	6.626	7.903	5.206	5.330

Zdroj: Český statistický úřad - vlastní zpracování

Graf č.7 Příčiny rozvodu za uvedené období

Zdroj: Český statistický úřad – vlastní zpracování

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 EMPIRICKÝ VÝZKUM

V současné době je velmi často slýcháno, že každé druhé manželství se rozvádí. Společnost tento problém začíná pozvolna akceptovat a bere jej jako normální součást svého chování. Neuvědomuje si ale, že toto jednání ovlivňuje mladší generaci a tyto vzory chování přejímá za vlastní. Dospěje postupně česká společnost do situace, kdy manželství bude považováno za přežitek?

Pro zpracování empirického výzkumu jsem zvolila metodu kvantitativního výzkumu – případové studie.

Cílem výzkumu je zjištění nejčastějších příčin, které subjekty výzkumu uvádějí při soudních jednáních.

Základní výzkumný soubor tvoří návrhy na rozvod manželství podané na Okresní soud Brno – venkov v letech 2011, 2012 a 2013.

Pomocí matematicko – statistického postupu budou zpracovány získané údaje do tabulek a grafů.

3.1 Stanovení cíle a formulace hypotéz

Získání údajů pro zpracování této bakalářské práce bylo časově náročné, neboť k prostudování bylo zapotřebí celkem 1.667 soudních spisů. Z jednotlivých spisů bylo zjišťováno:

- kdo podal návrh na rozvod manželství, zda muž nebo žena
- kolik spisů bylo zastaveno, postoupeno nebo bylo podáno zpětvzetí žaloby
- zda rozváděné manželství bylo uzavřeno formou civilní nebo církevní
- zda se jednalo o rozvod sporný či nesporný
- zjišťovala se délka manželství
- rozvod s nezletilými dětmi
- zjišťovány byly příčiny

Statistický sběr těchto dat byl prováděn od počátku října 2013 a ukončen byl v lednu 2014. Musíme tedy zohlednit fakt, že návrhy podané v roce 2013 nebyly všechny pravomocně rozhodnuty a v části z nich bylo v dané době pokračováno. Jednalo se o celkový počet 250 soudních spisů.

Hypotéza č.1: Návrhy na rozvod manželství mají spíše stoupající tendenci.

Hypotéza č. 2: V manželství jsou více nespokojeny ženy, a proto žádost o rozvod podává častěji žena než muž.

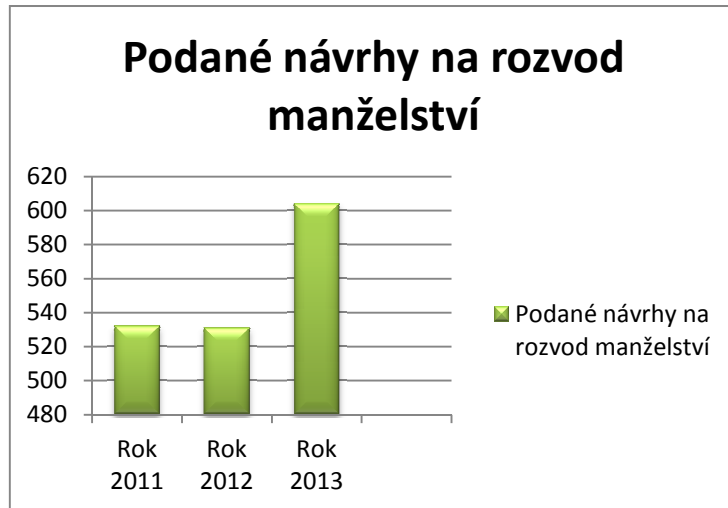
Hypotéza č. 3: Manželství uzavřené církevní formou je rozváděno v menší míře oproti civilnímu sňatku.

Hypotéza č. 4: Manželství je častěji rozvedeno na základě dohody účastníků, nezjišťují se tedy příčiny rozvratu manželství (§ 24a ZoR).

Hypotéza č. 5: Příčiny rozvodovosti se vzhledem ke společenskému klimatu odlišují od příčin uváděných před rokem 1989.

3.2 Analýza získaných dat

Graf č.8 Počet návrhů podaných na Okresní soud Brno – venkov

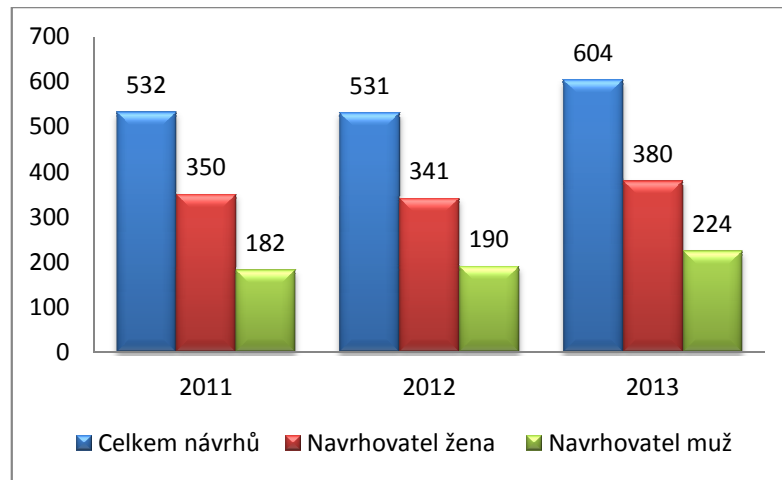
Zdroj: Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

Z grafu č. 8 je zřejmé, že rozvodovost v okrese Brno – venkov byla v roce 2011 a 2012 na podobné úrovni oproti roku 2013, kdy došlo k nárůstu podaných žádostí o rozvod. Z toho tedy vyplývá, že hypotézy č. 1 byla potvrzena.

Tabulka č.3 Žádosti podané podle navrhovatele

Rok	2011	2012	2013	
Celkem návrhů	532	531	604	
Navrhovatel žena	350	341	380	64,2%
Navrhovatel muž	182	190	224	35,8%

Zdroj: Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

Graf č.9 Žádosti podané podle navrhovatele

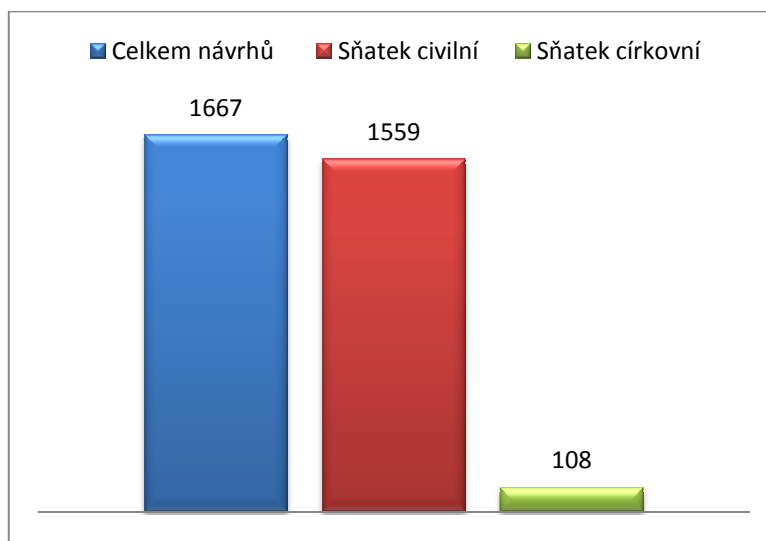
Zdroj: Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

Po zpracování údajů o navrhovateli rozvodu vyplývá, že častěji žádost o rozvod podává žena – 64,2%. Muži tedy bývají v manželství spokojenější a hypotéza č. 2 byla potvrzena.

Tabulka č.4 Sňatky civilní a církevní

Celkem návrhů	Sňatek civilní	Sňatek církevní
1667	1559	108
	93,5%	6,5%

Zdroj: Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

Graf č.10 Sňatky civilní a církevní

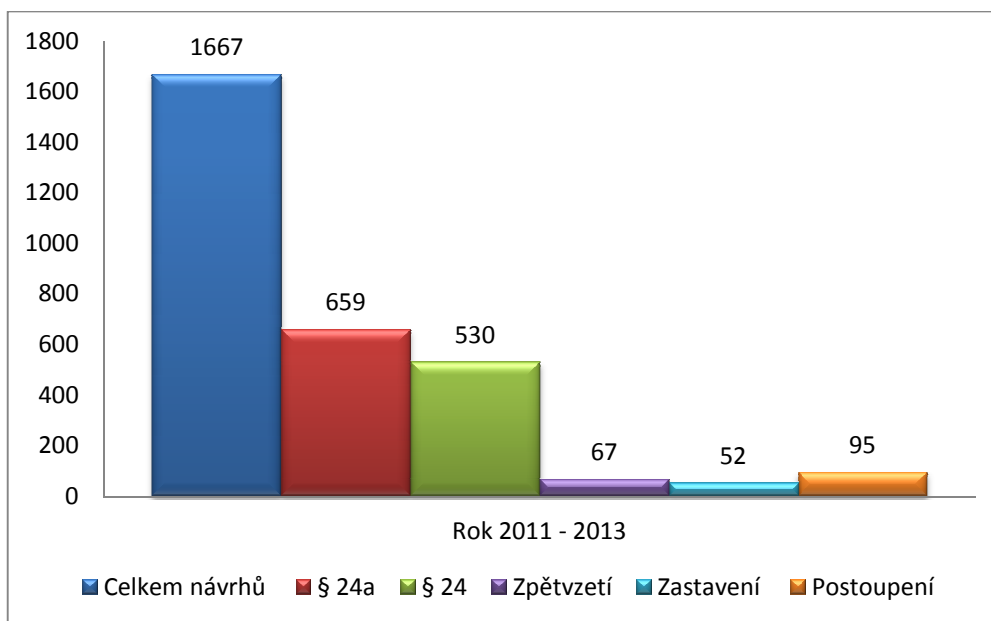
Zdroj: Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

Z grafu č. 10 je zřejmé, že manželství uzavřené církevní formou se rozvádí v nepatrném množství (6,5%) ve srovnání s manželstvím, které je uzavřeno formou civilní (93,5%). Je tedy možné usuzovat, že sňatky uzavřené na základě svátosti manželské jsou stabilnější. Hypotéza č. 3 byla opět potvrzena.

Tabulka č. 5 Spisy ukončeny jiným způsobem

	Celkem	%	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Celkem podaných návrhů	1667		532	531	604
Zpětvzetí	67	4,0 %	21	26	20
Zastavení	52	3,1%	23	14	15
Postoupení	95	5,7 %	34	32	29

Zdroj: Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

Graf č. 11 Přehled formy ukončení spisů

Zdroj: Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

V tabulce č. 5 jsou uvedeny počty ukončených spisů jinak než rozvodem:

- zpětvzetí – jde o vzetí návrhu zpět. Většinou manželé obnoví své soužití
- zastavení – soud svým usnesením danou věc zastaví, důvody jsou různé od nezaplacení soudního poplatku až po úmrtí některého z účastníků
- postoupení – z důvodu místní nepřislusnosti bývá věc postoupena příslušnému soudu.

V grafu č. 11 jsou pro početní názornost uvedeny i rozvody sporné i nesporné.

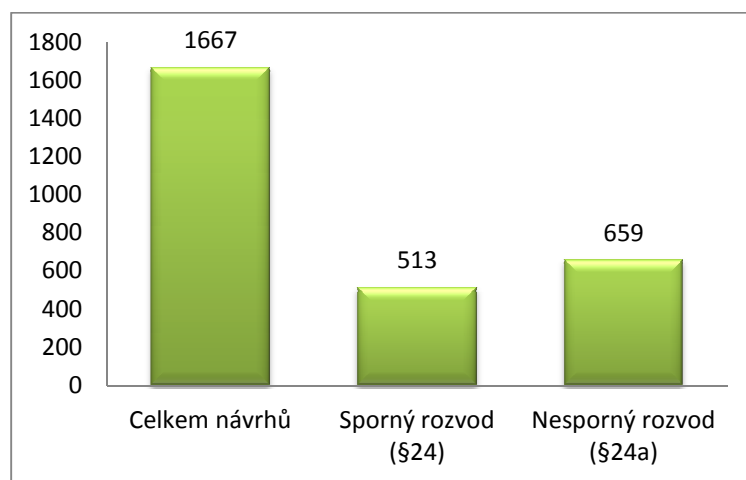
Tabulka č.6 Rozvody sporné a nesporné

Celkem návrhů	Rozvod sporný	Rozvod nesporný
1667	513	659

Zdroj: Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

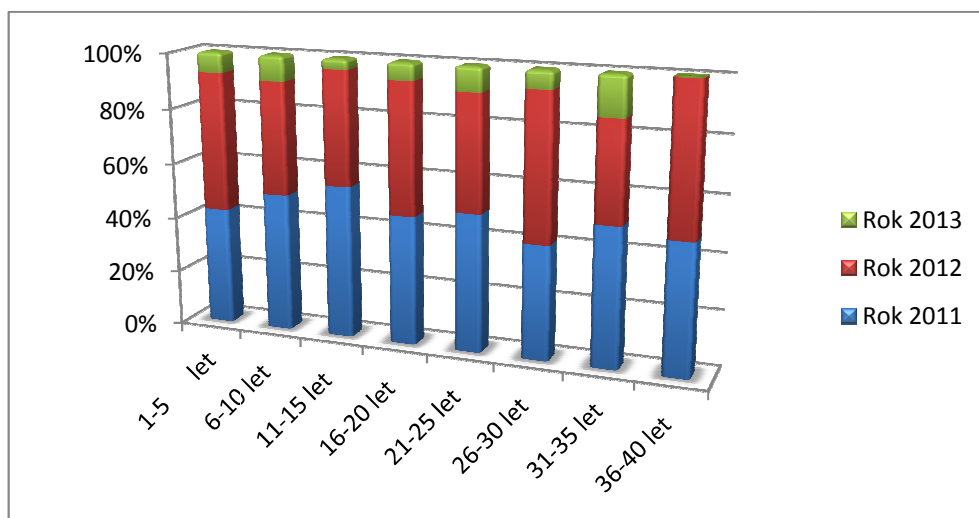
Z tabulky č.6 a následujícího grafu č. 12 je možno vyčíst, že ve větší míře jsou žádosti o rozvod manželství rozvedeny na základě § 24a ZoR, což dokazuje, že manželé se dokáží dohodnout na rozvodu, jsou schopni předložit soudu pravomocný rozsudek soudu o schválené dohodě o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu, dále smlouvu o vypořádání vzájemných majetkových práv (SJM) a splňují další zákonem stanoveny podmínky. Hypotéza č. 4 byla potvrzena.

Graf č.12 Rozvody sporné (§24) a nesporné (§ 24a)

Zdroj: Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

Graf č. 13 Rozvody podle délky manželství

Zdroj: Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

Tabulka č.7 Příčiny rozvodovosti za dané období

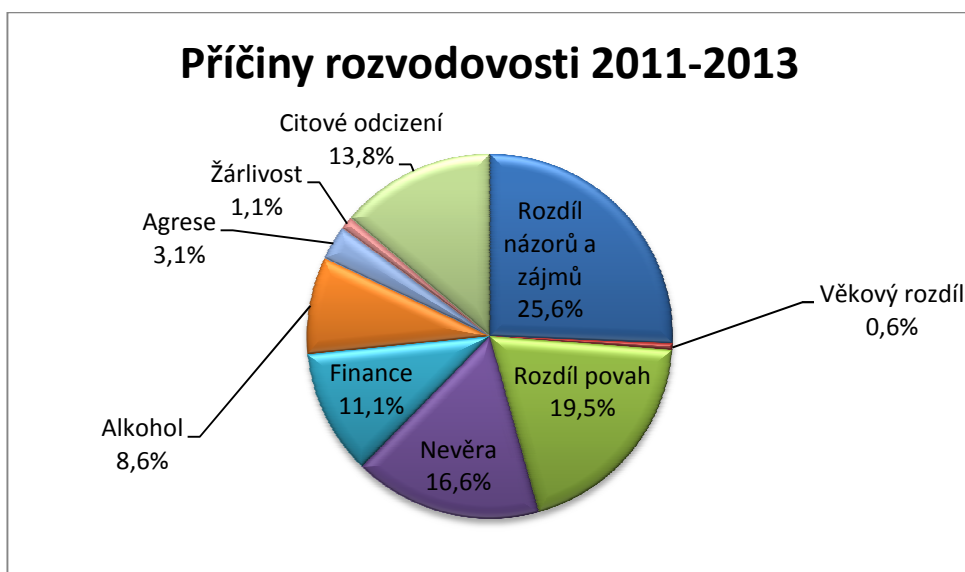
	2011	2012	2013	Celkem
Rozdíl názorů a zájmů	56	41	37	134
Rozdíl povah	32	50	20	102
Nevěra	41	31	15	87
Citové odcizení	38	21	13	72
Finance	23	21	14	58
Alkohol	20	17	8	45
Agrese	7	8	1	16
Žárlivost	3	2	1	6
Věkový rozdíl	2	0	1	3

Zdroj: Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

Ze soudních spisů Okresního soudu Brno – venkov byly zjištěny příčiny, které jsou uvedeny v tabulce č. 7. Jako nejčastější příčina rozvratu manželství byl uveden rozdíl názorů a zájmů, druhá nejčastější příčina rozdíl povah, dále následovala nevěra, citové odcizení, finanční problémy, alkohol, agrese, žárlivost a také věkový rozdíl.

Graf č. 14 Příčiny rozvodovosti za sledované období 2011-2013

Zdroj: Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

Tabulka č. 8 Srovnání příčin rozvodovosti

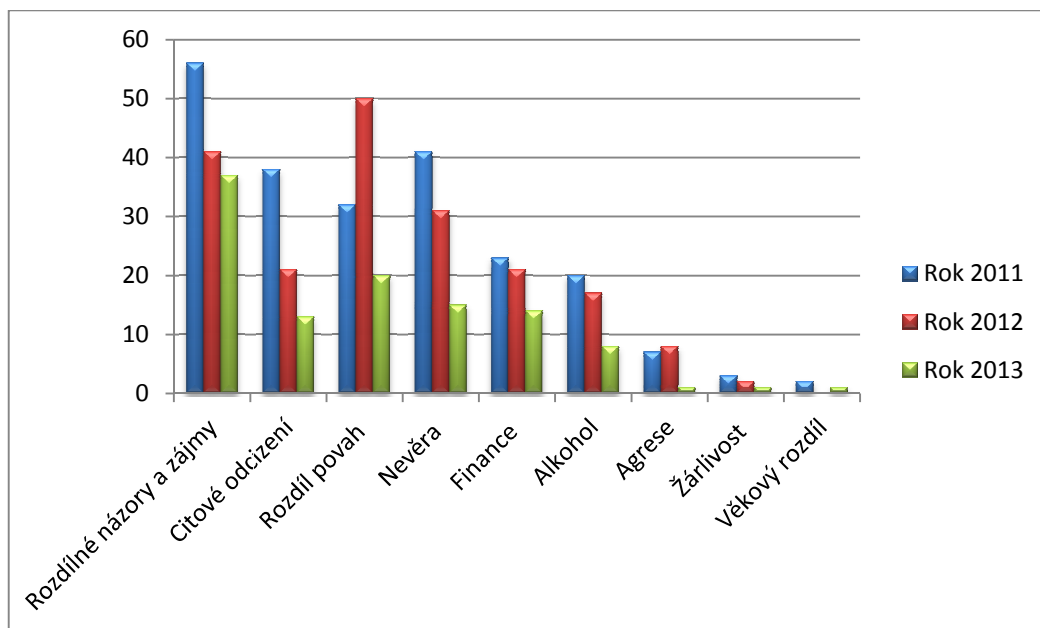
	1960	1980	2011-2013
Rozdíl povah, názorů a zájmů	10,6 %	26,1 %	45,1%
Nevěra	29,4 %	18,3 %	16,6%
Alkohol	11,9 %	16,4 %	8,6%

Zdroj: Český statistický úřad, Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

Podle údajů zveřejněných na stránkách Českého statistického úřadu uvedených pro srovnání v tabulce č. 8 je patrné, že příčiny, které patřily k nejčastěji uváděným příčinám před rokem 1989 v současné době ustupují do pozadí a naopak ty, které byly uváděny v menším počtu vystupují na přední místa v pomyslném žebříčku.

Z těchto údajů vyplývá, že hypotéza č. 5 byla opět potvrzena.

Graf č.15 Příčiny rozvodů ve sledovaném období

Zdroj: Okresní soud Brno – venkov, vlastní zpracování

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla zaměřena na zjištění příčin rozvodovosti v České republice s přihlédnutím k okresu Brno – venkov.

V teoretické části jsem se zaměřila na rodinu, její funkce a postavení ve společnosti, její právní postavení a legislativu. Rodinné právo po vzniku Československa v roce 1918 prošlo mnoha změnami, které měly vliv na další vývoj společnosti jako celku. Došlo ke změně při uzavírání sňatku, na rozdíl od dřívějších dob se snoubenci v současné době mohou rozhodnout, zda do manželství vstoupí na úřadě či v kostele. I místo konání je zcela na snoubencích, a proto ne zřídka se snoubenci rozhodnou uzavřít sňatek např. pod hladinou moře, v letadle či jeskyni.

Uzavřením sňatku pro každého jedince vyplývají určitá práva, ale i povinnosti. Sňatkem lidé ztrácejí „svoji svobodu“, musí se naučit žít s druhým člověkem, dochází ke konfliktním situacím, které musí rodina řešit. A tady podle mého názoru nastává největší problém. Manželé nejsou ochotni a možná ani schopni společně řešit problémy, které život přináší. Mají odlišné názory na různé věci, každý by problém řešil jiným způsobem. Nejsou schopni se dohodnout na řešení, konflikty narůstají a vše končí podáním návrhu na rozvod manželství. V současné době tímto způsobem řeší manželství více jak polovina sezdaných párů. Toto číslo je zarážející.

V praktické části bakalářské práce jsem se pomocí kvantitativní analýzy snažila zjistit nejčastěji uváděné příčiny rozvodovosti v České republice s přihlédnutím k okresu Brno – venkov. Výzkumný soubor tvořily všechny návrhy na rozvod manželství podané na podatelnu soudu Okresního soudu Brno – venkov za období 2011, 2012 a 2013. Z celkového počtu těchto spisů byly zjišťovány nejen příčiny, které subjekty výzkumu vedly, ale také pohlaví navrhovatele, délka manželství, zda-li se jednalo o sňatek církevní či civilní, jestli se jednalo o rozvod sporný nebo nesporný. Výsledky výzkumu byly zpracovány do tabulek a grafů. Z nich vyplývá, že nejčastěji uvedené příčiny jsou rozdíl

povah, názorů a zájmů. Tady bych opět ráda poukázala na ustanovení § 2 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině, který uváděl, že „*muž a žena, kteří chtějí spolu uzavřít manželství (dále jen "snoubenci"), mají předem poznat navzájem své charakterové vlastnosti a svůj zdravotní stav, aby mohli založit manželství, které splní svůj účel*“³⁴.

---

³⁴ Zákon č. 94/1963 Sb. o rodině

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Právní předpisy

- [1] Zákon č. 23/1991 Sb. – Listina základních práv a svobod
- [2] Zákon č. 89/2012 Sb. – Občanský zákoník
- [3] Zákon č. 94/1963 Sb. – Zákon o rodině
- [4] Zákon č. 99/1963 Sb. – Občanský soudní řád
- [5] Zákon č. 104/1991 Sb. – Úmluva o právech dítěte

Literatura

- [6] Bakalář, E., *Rozvodová tematika a moderní psychologie*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2006, 124 s., ISBN 80-246-1089-2
- [7] Bakalář, E., et al. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*, Praha: Lidové noviny, 1996, 256 s.
- [8] Berger, M., Gravillon I. *Když se rodiče rozvádějí jak pochopit cítění dítěte a jak mu pomoci*, Praha: Portál, s.r.o., 2011, 136 s., ISBN 978-80-7367-843-2
- [9] Francová, M., Dvořáková Závodská, J., *Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 260 ISBN 978-80-7357-586-1
- [10] Gavora, P., *Úvod do pedagogického výzkumu*, Brno: Paido, edice pedagogické literatury, 2000, s. 206, ISBN 80-85931-79-6
- [11] Hendl, J., *Přehled statistických metod zpracování dat*, Praha: Portál, 2006, ISBN 80-7367-123-9
- [12] Hrušáková, M., Králíčková, Z., *České rodinné právo*, - 3., přepracované a doplněné vydání, Masarykova Univerzita Brno, 2006, 400 s. ISBN 80-7239-192-5
- [13] Hrušáková, M., *Zákon o rodině: komentář / Milana Hrušáková a kolektiv. – 3.vyd.* Praha: C. H. Beck, 2005, - XXIV, 478 s. ISBN 80-7179-912-2
- [14] Kelly, Kelvin T., *Rozvod a druhý sňatek : tváří v tvář výzvě*, Brno: Centrum pro stadium demokracie a kultury, 2012, 269 s. ISBN 978-80-7325-729-3

- [15] Kimeš, J., *Partneři a rozchody*, Praha: Portál, s.r.o., 2005, 238 s., ISBN 80-7367-045-3
- [16] Kocourková, J., Rabušic, L., *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný*, Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra demografie a geodemografie, 2006, 158 s. ISBN 80-86561-93-3
- [17] Kovařík, J., *Současná rodina: Problémy – konstanty – proměny – naděje*. Praha: Asociace manželských a rodinných poradců ČR, 1996, 71 s.
- [18] Možný, I., *Rodina a společnost*, Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, 251 s. ISBN 80-85850-75-3
- [19] Muselíková, M., Vaňková, Z., Vodičková, M., *Právo v sociální oblasti*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2013, 177 s.
- [20] Novák, T., Průchová, B., *Jak přežít rozvodové peklo*. JOTA, s.r.o., 2004, 198 s., ISBN 80-7217-294-8
- [21] Novák, T., Průchová, B., *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Grada Publishing a.s., 2005, 144 s. ISBN 978-80-247-1449-3
- [22] Pávek, F., *Manželství na zkoušku?*, Praha: Mladá fronta, 1987, 256 s.
- [23] Radvan, E., Vavřík, M., *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Brno: IMS 2009
- [24] Špaňhelová, I., *Dítě a rozvod rodičů*, Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, 184 s., ISBN 978-80-247-3181-0
- [25] Warshak, Richard A. *Jak (ne)otrávit děti rozvodem*, Praha: TRITON, s.r.o., 2004, 104 s., ISBN 80-7254-558-2

Internetové zdroje

- [26] http://www.demografie.info/?cz_rozvodhistorie=, dne 30.10.2013
- [27] [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/720037EB6D/\\$File/180310q1.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/720037EB6D/$File/180310q1.pdf) - dne 7.11.2013 - ISSN 0011-8265, Číslo 1/2010, ročník 52. Rukopis předán tiskárně 19. 1. 2010. Toto číslo vyšlo v březnu 2010.
- [28] <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=116&lst=111>-dne 10.11.2013

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ZOR   Zákon o rodině

Sb.   Sběrka

OZ   Občanský zákoník

mj.   mimo jiné

SEZNAM GRAFŮ

- Graf č. 1 Sňatky a rozvody v letech 1920-2009
- Graf č. 2 Sňatky podle věku ženicha
- Graf č. 3 Sňatky podle věku nevěsty
- Graf č. 4 Počty sňatků v jednotlivých měsících
- Graf č. 5 Počty rozvodů uváděných za jednotlivé roky
- Graf č. 6 Počty rozvodů v letech 1991-2012 ve vybraných okresech
- Graf č. 7 Příčiny rozvodovosti za uvedené období
- Graf č. 8 Počty návrhů podaných na Okresní soud Brno – venkov
- Graf č. 9 Žádosti podané podle navrhovatele
- Graf č. 10 Sňatky civilní a církevní
- Graf č. 11 Přehled formy ukončených spisů
- Graf č. 12 Rozvody sporné a nesporné
- Graf č. 13 Rozvody podle délky manželství
- Graf č. 14 Příčiny rozvodovosti za sledované období 2011-2013
- Graf č. 15 Příčiny rozvodů ve sledovaném období

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Počty rozvodů ve vybraných okresech za období 1991-2012

Tabulka č. 2 Příčiny rozvodů za uvedené období

Tabulka č. 3 Žádosti podané podle navrhovatele

Tabulka č. 4 Sňatky civilní a církevní

Tabulka č. 5 Spisy ukončené jiným způsobem

Tabulka č. 6 Rozvody sporné a nesporné

Tabulka č. 7 Příčiny rozvodovosti za dané období

Tabulka č. 8 Srovnání příčin rozvodovosti